

Stručni rad

Usporedba Nacionalnog kurikulumuma za rani i predškolski odgoj i obrazovanje i Osnova programa predškolskog vaspitanja-„Godine uzleta“

Silvija Čičko, bacc.praesc.educ.
Dječji vrtić Kustošija, Zagreb

Sažetak

Rad se bavi analizom i usporedbom odgojno-obrazovnih kurikuluma ističući njihovu ulogu kao strateških dokumenata koji oblikuju sustav ranog i predškolskog odgoja i obrazovanja. Glavna orijentacija kurikuluma temelji se na učenju usmjerenom na dijete te prilagodbi kurikuluma specifičnim potrebama zajednice i teorijskim okvirima. Poseban naglasak stavlja se na kurikulum kao dinamičan dokument koji omogućava fleksibilnost i autonomiju odgojno-obrazovnih ustanova. U radu se uspoređuju hrvatski Nacionalni kurikulum za rani i predškolski odgoj i obrazovanje (2014.) i srpske Osnove programa predškolskog vaspitanja – "Godine uzleta"(2018.). Analiza pokazuje kako oba dokumenta dijele zajedničke ciljeve, ali se razlikuju u pristupu i provedbi. Srpski kurikulum karakterizira jasnoća ciljeva i dosljedna primjena u praksi, dok hrvatski nudi veću fleksibilnost, no suočava se s izazovima u implementaciji zbog tradicionalnih pristupa i implicitne pedagogije. Zaključuje se da je kvaliteta kurikuluma i njegove provedbe usko povezana s kulturom ustanove i stavovima odgajatelja. Razvoj kurikuluma zahtijeva stalnu refleksiju, prilagodbu i suradnju svih dionika kako bi se osigurala dobrobit i cjelovit razvoj djeteta.

Ključne riječi: strateški programi, dinamičnost, fleksibilnost, autonomija, implementacija

1. Uvod

Odgojno obrazovni kurikulumi strateški su dokumenti svake zemlje. Najvažnija značajka kurikuluma je njegova usmjerenost na učenje orijentirano prema učeniku (djetetu), zbog čega mora ispunjavati određene metodološke uvjete i kriterije.

Nerijetko se susrećemo sa raznolikim filozofskim i pedagoškim pristupima kao i različitim pogledima na procesa učenja i djetinjstva koje se promatra kao povijesni konstrukt, a rezultat su različitih shvaćanja i definicije kurikula [5]. Takva raznolikost je prijeko potrebna jer omogućuje prilagodbu kurikulum specifičnim potrebama zajednica kao i različitim teorijskim okvirima koji oblikuju svoj pristup odgoju i obrazovanju.

Kurikulum pruža okvir za individualizaciju i prilagodbu unutar specifičnih odgojno-obrazovnih ustanova. Njegova interpretacija i implementacija omogućuju tim ustanovama autonomiju, na način da im pruža slobodu kako bi u skladu s vlastitim kontekstom i kulturom pronašli optimalne načine za spajanje teorijskih načela i praktičnih primjena [2].

Kurikulum se temelji na suvremenoj paradigmi koja učenje promatra kao proces sukonstrukcije znanja. Opisuje ga kao teorijsku koncepciju koja se sukonstruira i gradi ponajprije u praksi, a osnova joj je zajedničko učenje istraživanjem u kojem participiraju svi sudionici procesa. Kroz praksu se mijenja, provjerava i nadopunjava. Djeci pri tome omogućava slobodu izbora potičući ih na preuzimanje odgovornosti za vlastite izbore i ponašanja [4].

U nastavku ću analizirati, opisati i usporediti temeljne značajke i postavke Nacionalnog kurikuluma za rani i predškolski odgoj i obrazovanje Republike Hrvatske i srpskih Osnova programa predškolskog vaspitanja-„Godine uzleta“ s ciljem dubljeg razumijevanja njegove strukture i funkcije unutar sustava odgoja i obrazovanja.

2. Usporedba s Nacionalnim kurikulumom za rani i predškolski odgoj i obrazovanje RH

Rani i predškolski odgoj i obrazovanje ključni su temelji za razvoj djece, a Nacionalni kurikulum za rani i predškolski odgoj i obrazovanje u Hrvatskoj te Osnove programa predškolskog vaspitanja i obrazovanja-„Godine uzleta“ u Srbiji strateški su dokumenti predškolskog odgoja i obrazovanja. Hrvatski dokument datira iz 2014. godine, a u Srbiji je nastao četiri godine kasnije. U dokumentima se uočavaju značajne sličnosti, ali i razlike. Iako oba dokumenta dijele zajedničku namjeru osiguravanja kvalitetnog razvoja i dobrobiti djeteta, pristupi, fokus i način izlaganja ponešto se razlikuju.

Temeljna sličnost oba dokumenta leži u njihovoj posvećenosti djetetu kao središtu odgojno-obrazovnog procesa. Oba naglašavaju suvremeni koncept djeteta kao cjelovitog bića, aktivnog sudionika i istraživača koji sukonstruira vlastito znanje u interakciji s odraslima i vršnjacima. Ova zajednička nit proizlazi iz paradigme koja u središte stavlja dijete kao socijalni subjekt i priznaje njegovu jedinstvenost, kulturu i razvojne potencijale.

Osim toga oba dokumenta prepoznaju važnost fleksibilnosti odgojno-obrazovnog procesa te potrebu za prilagodbom programa individualnim potrebama djece. U oba dokumenta igra je temelj svih djetetovih učenja.

Također ističu značaj suradnje između odgojno-obrazovnih djelatnika, roditelja i zajednice u osiguravanju kvalitetnog okruženja za razvoj i učenje. U oba pristupa postoji zajednička svijest o važnosti kontinuiranog profesionalnog razvoja djelatnika, utemeljenog na suvremenim istraživanjima i razmjeni primjera dobre prakse. U Srbiji je najveći naglasak na vaspitačima, dok je u Hrvatskoj proširen na sve stručne djelatnike u dječjem vrtiću.

Oba dokumenta u svom temeljnom ishodištu oslanjaju se na približno iste dokumente, kao što su "Konvencija o pravima djeteta", ali u njih su utkani i najvažniji dokumenti njihove zemlje. Ovi dokumenti pružaju vjerodostojnost i znanstvenu utemeljenost njihovim stavovima. Oba dokumenta važnost pridaju primjerima dobre prakse praktičara i na njima također temelje teorije.

Unatoč ovim zajedničkim temeljima, razlike se očituju u nekoliko aspekata. Hrvatski dokument u naslovu sadrži riječ kurikulum, a u srpskom dokumentu ona izostaje.

Srpski dokument naglašava praktične aspekte provođenja kurikuluma, usmjeren na svakodnevne aktivnosti i ulogu odgojitelja u stvaranju poticajnog okruženja za razvoj djece. On je više orijentiran na praktičnu primjenu kroz promatranje, dokumentiranje i prilagodbu kurikuluma specifičnostima svakog djeteta i vrtića. Naglašava ulogu kreativnosti, osjetljivosti na dječje interese te važnost istraživačkog pristupa u radu s djecom. U fokusu oba je holistički razvoj, a cilj je razvijanje pozitivne slike o sebi, samopouzdanja i osposobljavanje za cjeloživotno učenje.

Hrvatski dokument posvećuje više prostora teorijskim postavkama, vrijednostima i načelima Nacionalnog kurikuluma. Osim što objašnjava znanstvenu utemeljenost i povijesni razvoj kurikuluma, naglasak stavlja na konceptualni okvir djetinjstva kao socijalne konstrukcije. U tom dokumentu dublje se ulazi u filozofske osnove kurikuluma, poput sociokonstruktivizma, i povezanost s novom paradigmatom djetinjstva koja odbacuje univerzalne modele odgoja i obrazovanja, ističući važnost prilagodbe specifičnom vremenu, prostoru i kulturi.

Hrvatski kurikulum također više prostora posvećuje pojmu kvalitete u odgojno-obrazovnom sustavu, objašnjavajući kako kvaliteta ovisi o unutarnjoj i vanjskoj evaluaciji te stalnom unapređivanju kurikuluma kroz refleksivnu praksu. U njemu je istaknuta i važnost pluralizma pedagoških ideja i programa, što omogućava širu interpretaciju i fleksibilnost u primjeni Nacionalnog kurikuluma. Uz to dokument je opširniji, detaljnije razjašnjava sve cjeline koje su sastavni dio dokumenta.

Kroz oba dokumenta uočava se jasno utemeljenje na suvremenim pedagoškim principima, s naglaskom na dobrobit djeteta i njegovo pravo na kvalitetno obrazovanje i odgoj. No dok srpski dokument daje pregled primjene kurikuluma kroz praktične i operacionalne aspekte, hrvatski dokument se više usredotočuje na teorijske i filozofske postavke koje oblikuju Nacionalni kurikulum.

Hrvatski dokument mnogo detaljnije razjašnjava dokumentiranje i ima odvojen kurikulum predškole.

Ove razlike zapravo se nadopunjuju, čineći cjeloviti prikaz kako bi teorija i praksa trebale surađivati u stvaranju poticajnog i prilagodljivog odgojno-obrazovnog sustava. Iz oba dokumenta mogu se izvući smjernice za kvalitetan rad praktičara koji mogu unaprijediti rast i razvoj djece predškolske dobi.

3. Zaključak

Proučavajući hrvatski i srpski kurikulum, odnosno okvirni plan, jasno se primjećuju zajedničke ideje, ali i specifične razlike koje proizlaze iz različitih filozofskih i pedagoških pristupa. Srpski sustav temelji se na jasno definiranim ciljevima, sadržajima, vrijednostima i načelima koji se prema većini dobivenih rezultata anketa ispitivanja srpskih vaspitača dosljedno provode u praksi. Usporedno s time, hrvatski kurikulum nudi visoko kvalitetne smjernice koje omogućavaju fleksibilnost i autonomiju vrtića u prilagodbi rada specifičnostima svoje ustanove.

Jedno od njegovih ključnih polazišta su primjeri dobre prakse koji ističu važnost razvijanja kurikuluma temeljenog na suvremenim pedagoškim pristupima. Međutim, u praksi često nailazimo na razlike između teorijskih odrednica i njihove implementacije. Dok zakonodavni okvir omogućava kreiranje vlastitih kurikuluma unutar propisanih smjernica, implicitna pedagogija i tradicionalni pristupi ponekad otežavaju prelazak na suvremenije modele rada. Kultura ustanove zajedno s pristupima i stavovima odgajatelja prema djetetu ima ključnu ulogu u određivanju kvalitete kurikuluma i njegove stvarne primjene u svakodnevnom radu s djecom.

Miljak [1] posebno naglašava važnost specifičnosti svakog vrtića, ističući kako se odnosi unutar ustanove, koji čine temelj kurikuluma, ne mogu propisati. Razvojni proces kurikuluma zahtijeva prilagodbu uvjetima okruženja, ali i stalnu refleksiju i mijenjanje stavova odgajatelja. To znači da je svaki kurikulum dinamičan dokument, koji se oblikuje u skladu s potrebama djece, obitelji i lokalne zajednice.

Osobnu veću kritičnost prema hrvatskom dokumentu mogu pripisati činjenici da je to dokument koji živim i kroz koji oblikujem svoje djelovanje u skupini za razliku od srpskog dokumenta s kojim mi je ovo prvi susret.

Zaključno, i hrvatski i srpski kurikulum dijele zajednički cilj – osigurati dobrobit i cjelovit razvoj svakog djeteta. Razvijanje kurikuluma stoga ostaje proces koji zahtijeva kontinuiranu suradnju i sinergiju unutrašnjih i vanjskih čimbenika, s naglaskom na kvalitetu odnosa, fleksibilnost i prilagodbu promjenjivim okolnostima. Samo kroz takav pristup moguće je postići rani i predškolski odgoj visokih standarda, s dobrobiti djeteta u središtu svih aktivnosti.

4. Popis literature

- [1.]Miljak, A. (2007). Teorijski okvir sukonstrukcije kurikuluma ranog odgoja. U: Previšić, V. (ur.), *Kurikulum Kurikulum: Teorije – Metodologija – Sadržaj – Struktura*. Zagreb: Zavod za pedagogiju Filozofskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu i Školska knjiga, str. 205-253.
- [2.]Ministarstvo znanosti, obrazovanja i sporta (2014). *Nacionalni kurikulum za rani i predškolski odgoj i obrazovanje* (2014), Zagreb: MZOS
- [3.]Petrović-Sočo, B. (2009). Značajke suvremenog naspram tradicionalnog kurikuluma ranog odgoja. *Pedagogijska istraživanja*, 6 (1-2), 123-136. Preuzeto s <https://hrcak.srce.hr/118104>
- [4.]Slunjski, E. (2006). *Stvaranje predškolskog kurikuluma u vrtiću- organizaciji koja uči*. Zagreb: Mali profesor.
- [5.]Slunjski, E. (2011). *Kurikulum ranog odgoja: istraživanje i konstrukcija*. Zagreb: Školska knjiga.
- [6.]Zakon o predškolskom odgoju i obrazovanju (1997). NN 10/1997, Zagreb
- [7.]<https://prosveta.gov.rs/wp-content/uploads/2018/09/OSNOVE-PROGRAMA-.pdf>
- [8.]https://www.researchgate.net/publication/355483801_Godine_uzleta_Osnove_programa_PVO